

Paweł Czechowski, Marcin Bocheński

GNIAZDA I LĘG STRZYŻYKA *TROGLODYTES TROGLODYTES* W GNIEŹDZIE DYMÓWKI *HIRUNDO RUSTICA*

The nests and hatching of the Winter Wren *Troglodytes troglodytes* in the nest of Barn Swallow *Hirundo rustica*

W roku 2008 prowadząc badania nad biologią i ekologią lęgową dymówek *Hirundo rustica* gniazdujących w opuszczonych bunkrach w dolinie Odry koło Zielonej Góry (Czechowski 2007a, Czechowski i Jerzak 2009) stwierdzono lęg strzyżyka *Troglodytes troglodytes* w gnieździe dymówki (fot. 1 i 2). Poza opisywanym zajęтым gniazdem znaleziono jeszcze trzy inne, niezajęte gniazda tego gatunku zbudowane na podstawie z gniazda dymówek. Dwa z nich znane były już od 2001 roku, nigdy jednak nie stwierdzono żeby były zajęte przez strzyżyki. Gniazda znajdowały się w czterech osobnych bunkrach oddalonych o około 700 m.

Bunkry, w których gniazdują dymówki to niewielkie 2-3 - pomieszczeniowe schrony bojowe wybudowane przed II Wojną Światową. Jaskółki gniazdują wewnątrz pomieszczeń, gniazda przytwierdzając do ścian (Czechowski 2004). Opisywane gniazdo z lęgiem znajdowało się w zalanym bunkrze (głębokość wody około 0,5 m), w pierwszym pomieszczeniu niedaleko wejścia do schronu. Przytwierdzone było do ściany i podparte wystającym metalowym hakiem. Opisywane gniazdo zostało nadbudowane na podstawie całego gniazda dymówki. Zrobione było z traw i mchu z otworem wlotowym skierowanym do przodu. Wierzch gniazda sięgał sufitu pomieszczenia.

Dnia 20.05.2008 w opisywanym gnieździe strzyżyka stwierdzono obecność czterech jaj i trzech świeżo wyklutych piskląt. Następną kontrola, 29.05.2008, potwierdziła obecność siedmiu piskląt. Podczas kolejnej kontroli gniazdo było już puste, z oznakami pomyślnego wylotu młodych.

Fot. 1, 2. Gniazda strzyżyka w gniazdach dymówki
Fot. 1, 2. The nests of the Winter Wren in the nests of Barn Swallow

Strzyżyk jest dość plastycznym gatunkiem, jeżeli chodzi o wybór miejsc do gniazdowania. Przede wszystkim gniazduje w młodych świerkach podszytu, w wykrotach, w stosach chrustu i gałęzi, w żywopłotach, wśród korzeni (Gotzman i Jabłoński 1972, Hanzak 1974). Ponadto gniazda strzyżyka znajdowano w takich miejscach jak: jamy w ziemi, rozpadliny starych murów, pod strzechami stogów i stodół oraz innych budynków gospodarczych (Sokołowski 1972, Hanzak 1974). Łęgi strzyżyka stwierdzano także w jaskiniach, w szczelinach skał, pod mostami oraz w dziuplach i skrzynkach lęgowych (Kruszewicz 2006). Sokołowski (1972) wspomina także o gniazdowaniu strzyżyka w gniazdach jaskółek, ale nie precyzuje, jakiego gatunku. Znany jest przypadek lęgu w gnieździe oknówki *Delichon urbicum* (McNeil 1992).

Z drugiej strony, wielokrotnie stwierdzano przypadki wyprowadzania lęgów przez inne gatunki ptaków w gniazdach dymówek. W pustych gniazdach tego gatunku stwierdzono lęgi m.in.: kopciuszka *Phoenicurus ochruros*, muchołówki szarej *Muscicapa striata*, trzech gatunków wróbli: mazurka *Passer montanus*, wróbla *Passer domesticus* i wróbla południowego *Passer hispaniolensis* (Makatsch 1957, Nankinov 1984, Zieliński 2005, Czechowski 2007b, dane własne). W monografii dymówki Turner (2006) i autorzy przez nią cytowani podają, że gniazda dymówek przyjmują za swoje lub jako wsparcie dla swoich, takie gatunki jak: fibik oliwkowy *Sayornis phoebe* i fibik północny *Sayornis saya*, strzyżyk śpiewny *Troglodytes aedon* i rudzik *Erithacus rubecula*. Wymieniany jest także strzyżyk, lecz nie są podane szczegóły. Znane są także przypadki nadbudowywania gniazda dymówek i wyprowadzania w nich lęgów przez oknówki (Czechowski et al. 2009).

Pomimo znalezienia czterech nadbudowanych gniazd strzyżyka na gniazdach dymówek, w trakcie kilku lat obserwacji potwierdzono tylko jeden lęg. Pozostałe gniazda mogły być dodatkowymi, niezajmowanymi przez pary strzyżyków, które często w terytorium mogą posiadać ich kilka (Sokołowski 1972). Mogą to być także gniazda, które służą jako noclegowe lub wykorzystywane są w okresie zimy (Wagner 1981, Smith 1983).

Gniazdowanie strzyżyka w budynku może przynosić mu korzyści. Główną zaletą jest zwiększenie bezpieczeństwa – utrudniony jest dostęp drapieżników do gniazda przytwierdzonego do ściany, dodatkowo w pomieszczeniu zalanym wodą. Ponadto wewnątrz stanowi osłonę przed ewentualnymi złymi warunkami pogodowymi: spadkami temperatur (w bunkrach panuje w miarę stała temperatura) oraz opadami.

LITERATURA

- CZECHOWSKI P. 2004. Opuszczone bunkry miejscem gniazdowania dymówek *Hirundo rustica*. Przegl. Przyr. 15: 133-136.
- CZECHOWSKI P. 2007a. Wybrane elementy biologii i ekologii rozrodu dymówki *Hirundo rustica* w opuszczonych bunkrach w dolinie środkowej Odry. Rozprawa doktorska. Wydział Matematyczno-Przyrodniczy, Akademia Pomorska w Słupsku.
- CZECHOWSKI P. 2007b. Nesting of Tree Sparrow *Passer montanus* in the nest of Barn Swallow *Hirundo rustica*. International Studies on Sparrows 32: 35-37.
- CZECHOWSKI P., JERZAK L. 2009. Wybrane elementy ekologii rozrodu dymówki *Hirundo rustica* gniazdującej w opuszczonych bunkrach w dolinie środkowej Odry. In: WIĄCEK J., POLAK M., KUCHARCZYK M., GRZYWACZEWSKI G., JERZAK L. (Eds.) Ptaki – Środowisko – Zagrożenia – Ochrona. Wybrane aspekty ekologii ptaków. LTO, Lublin: 155-164.
- CZECHOWSKI P., JĘDRO G., BOCHENSKI M. 2009. Oknówka *Delichon urbicum* wyprowadza lęg w gnieździe dymówki *Hirundo rustica*. Not. Orn. 50: 53-56.

- GOTZMAN J, JABŁOŃSKI B. 1972. Gniazda naszych ptaków. PZWS, Warszawa.
- HANZAK J. 1974. Jaja i gniazda ptaków. PWRiL, Warszawa.
- KRUSZEWICZ A. 2006, 2007. Ptaki Polski. Wróblowe – ptaki śpiewające. Multico Oficyna Wydawnicza, Warszawa.
- MAKATSCH W. 1957. Ptak i gniazdo, jajo, piskłę. PWN, Warszawa.
- McNEIL, D.A.C. 1992. Use of house martin nests by blue tits for breeding. *British Birds* 85: 314–315.
- NANKINOV D.N. 1984. Nesting habits of Tree Sparrow *Passer montanus* (L.) in Bulgaria. *International Studies on Sparrows*, 11: 47-70.
- SMITH R. G. 1983. Roost nest of wren. *British Birds* 76(12): 579-580.
- SOKOŁOWSKI J. 1972. Ptaki ziem polskich. Tom 1. PWN, Warszawa.
- TURNER A. 2006. *The Barn Swallow*. T & A D Poyser, London.
- WAGNER U. 1981. Zaunkönig (*Troglodytes troglodytes*) baute Schlafnest in Rauchschwalbennest (*Hirundo rustica*). *Ornithologische Mitteilungen* 33 (10): 273.
- ZIELIŃSKI P. 2005. Wpływ konkurencji gniazdowej pomiędzy wróblem *Passer domesticus* a dymówką *Hirundo rustica* na efektywność lęgów dymówki. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Summary:

In the course of research on biology and acology of the Barn Swallow carried out in 2008 in the abandoned bunkers in the Odra river valley near Zielona Góra a case was observed of rebuilding a swallow's nest and hatching there by a winter wren. The hatching was successful. Furthermore, three other unoccupied nests of winter wren were found to have been superstructured on swallow's nests.

Adresy autorów:

Paweł Czechowski
Instytut Turystyki i Rekreacji PWSZ w Sulechowie
ul. Armii Krajowej 51
66-100 Sulechów
e-mail: paczech@wp.pl

Marcin Bocheński
Katedra Ochrony Przyrody
Wydział Nauk Biologicznych
Uniwersytet Zielonogórski
ul. prof. Z. Szafrana 1
65-561 Zielona Góra
e-mail: M.Bochenski@wnb.uz.zgora.pl